

LAC du DER

KNNV AKC kamp

zaterdag 17 tot zondag 25 oktober 2009

Camping

Le Clos du Vieux Moulin

Deelnemers

Hans van As

Iet Bakx, voorzitter

Loek Batenburg en Geertje Pettinga

Marijke Burgel-Hollander en Lex Burgel

Sicco Ens

Louise Hoeksema en Henk Hoeksema

Mike Lodewijks en Yvon van de Velden,
excursieregelaars

Evelien Lodewijks

Ellen Luttmmer en Ruud Lutmer

Wim van Oordt

Wilfred Ouwerkerk en Annette Bos

Dieuwke Bos

Frans Roozenen Yolanda Thijs

Arend de Waard en Geke de Waard

Anton van Weelderen en Janneke van Weelderen-
Schipper

Jan Westhuis, admin en Corrie Westhuis-Maatkamp

d.d.	nr.	excursie
18.10.2009	1	Voyage autour des Etangs - Circuit nr.2 - wandelen
19.10.2009	2	Vroege vogelexcursie - Cite de Chantecoq - Ontwaken en vertrek van de Kraanvogels
19.10.2009	3	Fietstocht over Châtillon-sur-Broué - Outines- Drosnay naar St. Remy - terug langs het meer
19.10.2009	4	Bois de Argentalle - - wandelen
20.10.2009	5	Giffaumont (Entre Dame et Chevalier) - Circuit nr. 1 - wandelen
20.10.2009	6	Braucourt (Forêt dominiale du Der) - Circuit nr. 8 - fietstocht
21.10.2009	7	Arrigny - - wandelen langs de Marne
21.10.2009	8	Kerkenroute - auto excursie langs de vakwerk kerkjes - - auto
22.10.2009	9	Etang de la Horre, Lac du Temple - - auto - wandelen
22.10.2009	10	Etang de la Horre - - auto - wandelen
22.10.2009	11	Etang de la Horre - - fietstocht - wandelen
22.10.2009	12	Kerkenroute - auto vogelen langs de vakwerk kerkjes en Nat. Stoeterij - - auto
23.10.2009	13	St. Marie du Lac Nuisement - - museum
24.10.2009	14	Cornée du Der - - wandelen 10 kleine negertjes route

Sfeerverslag 18 oktober 2009.

Hoe koud het was en hoe ver. Na de choc van zaterdagavond ging het gezelschap een koude nacht tegemoet. Tussen het klapperen van de tanden door was het geroep van de kraanvogels en een enkele bosuil nog te horen.

In de vroege morgen waren auto's en tenten wit aangevoren. De rit naar de bakker in Montier-en-Der voerde door mist en witberijpte velden. Het was -2°C.

Om 10 uur verzamelden zich 24 KNNV-ers –de meeste oude rotten- bij de vlag.

Warme kleding, mutsen en wanten waren troef. Vanwege de mist werd besloten de wandeling tegengesteld te lopen.

Boven het Lac was zo vroeg nog weinig te zien. De wandeling ging nu met de klok mee rond het Étang du Grand Coulon.

Al vlug waren de gesprekken tussen oude bekenden geanimeerd, maar het omgevingsbewustzijn was er niet minder om. Al snel was de ene vogel na de andere gesignaleerd.

Wij kwamen ook veel Fransen tegen, in camouflagepak, afgekleed met een fleurig oranje hesje. Er was chasse en cours, gericht op wilde zwijnen (alléén op zondag). De hesjes zijn bedoeld om elkaar niet overhoop te schieten.

Na enige tijd lopen kreeg de zon wat meer de overhand en waren de nog wit dampende velden te overzien. Op deze velden had vooral mais. Op andere plaatsen bloeide alweer koolzaad –in het Frans: Colza. Boerenkool was nergens te bekennen. Die was die morgen al tegen goeie marktprijzen verhandeld.

Op een luw plekje hadden zich de jagers verzameld en ook wij streken daar neer voor koffie. Hier toonde zich de ervaring van de oude rotten. Aan alles was gedacht: handige stoeltjes of zitlappen, koffie, thee enz.. Voor mij als nieuweling een leermoment.

Het was inmiddels zo warm geworden dat ook de vlinders zich vertoonden, waaronder de oranje luzernevlinder. Het aantal soorten vogels naderde de veertig en ook waren al veel planten op naam gebracht.

Vooralsnog lieten alleen de paddenstoelen net nog afweten, maar dat zou ook nog goed komen.

Vanuit de eerste vogelhut die we bezochten was weinig te zien. Vaag tekenden zich in de mist wat knobbelzwanen af en met de kijker waren tafeleenden te onderscheiden. Even verderop was het al beter, ijsvogels en waterral riepen om het hardst.

Bij één van de etanges ontdekten we een spoor van de beterrat. Ook de vreemde bouwsels in het water schrijven we aan dit dier toe.

Na een by-pass kwamen we uit op een open veld, daar kwamen nu de kraanvogels goed op gang en wij waren aan de lunch toe.

Meer vlinders dienden zich aan en ook acht rode wouwen. In drie groepen vond hier het dejeuner sur l'herbs plaats. De nabijgelegen hut was afgesloten, maar verderop was er gelukkig nog één.

In het bos konden we wat meer paddenstoelen dan tot nu toe ontdekken waaronder de zwarte knoopzwam (net een dropje), de waaierkorstzwam en de viltinktzwam.

Het weer werd steeds mooier met goed zicht, zodat in de laatste hut heel veel verschillende soorten eenden, een bruine kiekendief en zelfs een vleermuis te zien waren.

De laatste etappe voerde ons tot aan en langs het meer. Hier konden we echt grote aantallen grue cendrée zien.

Tussen de kieviten en eenden wandelden een eenzame wulp.

Het peil van het meer was heel laag. Dat is blijkbaar normaal voor het najaar. Op deze zondag kwamen ook heel veel fransen een kijkje over het meer nemen.

Wij zelf kwamen zo rond half vijf weer op de camping na een dag die koud begon maar warm eindigden.

Anton, onze excursieleider, slaagden erin de verliezen tot nul te beperken; niemand verdwaalde of werd door jagers voor een wild zwijn aangezien!

Lex Burgel.

Sfeerverslag maandag 19 oktober 2009.

Om kwart voor zes uit bed, tien dikke lagen kleren aan en uitgerust met camera's, kijkers, koffie en thee vertrokken we met een klein groepje naar de dijk. Het doel, het zien opstaan en wegvliegen van de kranen. Dit bleek moeilijker te zijn dan we dachten.

In het donker met mist is de uitkijkplaats lastig te vinden. Na even zoeken hebben we het toch gevonden en konden we ze al wel horen. Na een tijdje wachten was het bijna licht en trok ook de mist weg en vlogen de vogels al snel weg. Fantastisch om te zien met de opkomende zon erbij!

Nadat de meeste vogels vertrokken waren naar het eten besloten wij ook te gaan eten. Na een lekker stuk baquette stond iedereen om tien uur in de startblokken voor de excursies.

Wij zijn gaan wandelen door het bos genaamd "Bois de l'Argentolle". In het bos hebben Yvon en ik een behoorlijke hoeveelheid paddenstoelen gezien en bekeken. Daarna liepen we achteraan en hebben we de vos gemist, jammer maar helaas. Er waren nog meer leuke dingen! Zoals twee springkikkers en een levenbarende hagedis.

Na de wandeling door het bos hebben we in het zonnetje gezeten. Daarna via de dijk richting de camping.

Onderweg gestopt bij een vogelhut van waaruit we een jonge zeearend hebben gezien!

Rond half drie zagen we ook de eerste kraanvogels terug komen, een leuk gezicht hoe ze landen.

En zo keerde iedereen weer terug, de kraanvogels op hun slaapplek en wij op de camping.

Het einde van een zeer geslaagde dag.

Evelien Lodewijks.

Fietstocht over Droyes naar St, Rémy langs Lac du Der, maandag 19 oktober 2005.

Tien uur vertrek, nog rijp op het gras maar 't werd steeds zonniger. 's Ochtends geen wind 's middags wel.

Naar Châtillon-sur-Broué, vakwerkkerkje bekeken, ook even naar binnen, mooi voorportaal.

D55 naar Outines, weg loopt bovenover, ver weg in de velden ongeveer 8 reeën gezien en voedselzoekende kraanvogels, die zijn gauw bang voor fietsers!.

Net voor Outines stond een grote notenboom in de berm en er lagen veel walnoten onder! Veel geraapt en daar toen ook Maar koffie gedronken.

Naar Drosnay, kerkje, ook vakwerk, met gebrandschilderde ramen. Aan eind Drosnay lunchplek om één uur.

Aan het begin van St. Rémy, bij Isson in de Ferme aux Grues naar de grote uitkijktoren, daar geen kraanvogels (ze worden gevoerd van januari tot maart) maar daarvoor hadden we al een grote groep op de akkers gezien. Helaas vlogen ze op, wel een mooi geluid!

Door St. Rémy, over wat grotere weg naar Arrigny, rechtsaf naar Lac-du-Der-dijk. Grootste deel van de excursiedeelnemers gingen terug naar het kamp, drie mensen gingen nog naar het schiereiland voor de dam. Mooie vos gezien. Die zat in het riet naar zwanen op het water te kijken.

Op de oever van het schiereiland stond moerasandoorn en veel lekker ruikende moerasgamander (teucrium scordium) en zomerfijnstraal.

Op het Ile du Gros Chêne zat een grote vogel in een kale eik, jonge zeearend, in het boompje ernaast zat een buizerd, mooi om de grootte te vergelijken.

Om vijf uur terug op de camping.

Geertje Pettinga

Sfeerverslag fietstocht maandag 19 oktober 2009.

Om 10 uur hoefden we pas te verzamelen, dat geluk hadden we te danken aan de vroege vogelaars die zeker wilden weten dat de kraanvogels ook uit het Lac du Der vertrokken.

Met 14 man gingen wij op de fiets voor een rondje aan de westkant van het meer, uiteraard fietst de één harder dan de ander maar deze groep heeft denk ik een medaille voor “zacht fietsen” wel verdiend, niet alleen werd er langzaam gefietst maar ook nog eens heel erg veel gestopt.

Het voordeel daarvan is natuurlijk wel dat je erg veel ziet, en dat hebben we dan ook wel. De kraanvogels zijn echt niet te tellen zoveel, reeën hebben we er ook zeker 10 gezien. Ook de geelgors kwam mooi in beeld voor bijna iedereen.

De temperatuur was aan het begin van de ochtend koud, volgens onze thermometer was het 0,1°C toen we vertrokken, iedereen had zich stevig aangekleed met handschoenen en aardig wat mutsen en oorwarmers.

Gelukkig konden die in de loop van de dag weer in de tassen, de zon bleef heerlijk schijnen de hele dag maar warmer dan een graad of 10 is het niet geworden, maar met weinig wind was dat heel lekker.

(Misschien helpt een elektrische fiets ook bij het “er staat geen wind” gevoel!)

Op de terugweg over de dijk langs het meer hebben we uiteraard weer veel kraanvogels gezien, ook de aalscholvers zitten daar in zulke grote, niet te tellen aantallen, ik heb er echt nog nooit zoveel bij elkaar gezien.

Dan was erg veel klein grut waar ik de naam nooit van kan onthouden zoals bonte strandloper, wintertaling e.d., maar de kroon op deze dag was de zeearend, weliswaar een jong exemplaar maar bij nader inzien toch onmiskenbaar.

Daarna kwam de camping snel in zicht en dat was het einde van een leuke en gezellige dag fietsen.

Corrie Westhuis.

Wintertaling

Wandeltocht, dinsdag 20 oktober 2009, Giffumont Chamaubert.

De gloedvolle zonsopgang hield al een belofte in voor een mooie excursiedag. Met negen wandelaars liepen we de toeristische jachthaven uit en de natuur in. Loek hoorde weer alle vogelgeluiden en zag ze meestal ook vliegen. Fijn om bij hem in de buurt te lopen en er van te leren.

Yolanda en Geertje vonden veel bijzondere planten in herfststooi, d.w.z. zonder bloemen en vaak al half verlept wisten ze alles te determineren, zo ook de paddenstoelen.

Tijdens de twaalf kilometer hoor je flarden van levensberichten die aan elkaar worden verteld en ook tijdens de 'koffie' en de lunch.

De bossen hadden veel te bieden. De uitzichten over de waterpartijen bleven boeien.

Bij de 'choc' konden we melden dat het een heerlijke dag was geweest en we zelfs met zelfgeplukte mispels thuis waren gekomen.

Lex Burgel

Roodbruine schijnridderzwam *Lepista flaccida*

Auto- en wandeltocht, woensdag 21 oktober 2009.

Voor vandaag is er regen voorspeld. Koud is het zeker niet.

Gisteren hebben we met Janneke en Anton van Weelderen afgesproken om de 'Kerkenroute' per auto te doen. Ze nemen ons mee in hun camper.

Aanvankelijk was het plan om ook naar het Lac d'Oriënt te gaan.

Die meren (met een zelfde functie als het Lac du Der) liggen ten zuiden van Brienne le château.

De route is aantrekkelijk: Chatillon - Outines - Drosnay - Arrembecourt - Chassincourt - Joncrieu - Bailly le Franc - (Droyes) - [Chovanges - Lentilles -Puelle montier - Ceffonds] – Montier en Der. (de kerken tussen haakjes hebben wij deze dag niet bezocht).

Voor fietsers is er binnen één dag slechts tijd voor een vluchtige blik in elke kerk. Per auto gaat het overigens niet veel sneller.

In de kerk van Outines was tegen betaling van twee euro in een automaat een uitleg met (muzikale) begeleiding beschikbaar. Daarbij gingen dan ook een kleine 30 schijnwerpers aan. De timer van de schijnwerpers liep niet geheel synchroon met het verhaal. Af en toe ging dan ook het licht uit. De uitleg was beschikbaar in Frans, Engels, Duits en Nederlands, wij kozen voor Nederlands.

Een lieve Franse dame las met enige moeite - ook qua verstaanbaarheid - de teksten voor, die zeker interessant waren.

Ze vertelde o.a. over de opbouw van de vakwerkconstructie. Daarbij wordt de ruimte tussen de balken opgevuld met een mengsel van leem en stro. Aan de buitenkant wordt dit afgewerkt met een mengsel van paardenmest en (soms) graankorrels, de laatste twee componenten tegen de krimp.

Op de route zijn niet alleen vakwerkkerken, maar ook een aantal stenen kerken. De meeste stenen kerken waren gesloten. Bij één daarvan hebben we toen walnoten geraapt. Ze doen Euro 4,50 tot 5,- in de supermarkt.

De kerken zijn stuk voor stuk interessante bouwwerken. De staat van onderhoud loopt nogal uiteen: er zaten ook erg verwaarloosde tussen. Veel van de kerken hebben mooie glas in loodramen met afbeeldingen van apostelen, piëta's en soms van degenen die de ramen hadden geschonken.

De grafstenen rond de kerken is totaal anders dan in Nederland, de grafstenen staan veelal vol met aparte herinneringen en plaquettes van familieleden. Bij veel van de kerkhoven is ook een monument voor alle gevallen uit de eerste wereldoorlog te vinden, veelal omgeven door vier granaten. Ook zijn sporen terug te vinden van het koloniale verleden van oud-strijders uit Indo-China en Noord Afrika. In de stenen kerk van Droyes zijn in de kerkramen afbeeldingen te zien van de evangelisten: Johannes met een arend, Mattheus met een engel, Marcus met een leeuw en Lucas met een rund.

De grote kerk in Montier en Der is zeker ook een bezoek waard. Hier heeft de kerk een echt orgel, in tegenstelling tot de andere kerkjes waar veelal slechts een gammelharmoonium of kistorgeltje te vinden is.

Rest nog te vermelden dat het boomkruipers blijkbaar niet uitmaakt of ze tegen een boom in het bos opkruipen of tegen een houten balk van een vakwerkkerk, in dit geval die van Bailly le Franc.

Lex Burgel.

Donderdag 22 oktober, Etang de Lattorre, Lac du Temple, Lac 'd Orie.

Via Droyer naar Etang de la Horre . Andere groep ontmoet, een deel van de route rondom Etang gelopen, In Lentilles kerkje bekeken. Buiten koffie aan picknicktafel. Bakker die langskwam van veel lekkernijen verlost.

Via Brienne le chateau met groot, hooggelegen landhuis/kasteel naar Maison du Paze bij Lac de la Forêt 'd Oriënt geluncht. Maison bezocht. Nederlands sprekende vrouwelijke gids Valerie. Later kwam Peter van Bussel, haar man, directeur streek VVV alhier.

Route van 2,5 km naar Vogelkijkhut aan Lac du Temple genomen. Terug een deel via een bospad naar vogels kijkhut aan Lac du Oriënt gereden en aldaar gekeken. Snelle route via Frontier en Der teruggereden. Om 17.30 uur op de camping.

Donderdag 22 oktober, Etang de la Horre.

Via Droyes Puelle montier naar uitkijkpunt aan de D62, langs Etang de la Horre naar het volgende uitkijkpunt aan de oostzijde via allée Persin door bois Dumaine weer terug naar de auto.

Op de heenweg naar Etang de la Horre gestopt voor de groene specht, dit op speciaal verzoek van Dieuwke.

Bij het eerste uitkijkpunt aan de la Horre werden de eerste ijsvogels gesignaleerd. We vervolgden onze excursie aan de oostzijde van het meer. Hier waren veel vissteigers met of zonder visserstentjes. Vanaf deze steigers werd elke keer weer een ijsvogel waargenomen.

Knobbelzwanen, meerkoeten, grote zilverreigers, futen en dodaars werden talrijk waargenomen. De waterral werd gehoord, maar bewaarde het zien tot het toetje.

Op de dam was het volgende uitkijkpunt en tevens onze koffiepauze. Libellen waren van verre te zien, waaronder een paardenbijter. Een ijsvogel zat duidelijk zichtbaar op een tak en liet zich prima fotograferen. Ik zal er wel geen fotoprijs mee winnen, maar is wel duidelijk herkenbaar als ijsvogel.

Op sardientjes lijkende visjes kwamen aan het wateroppervlak. We liepen door het bos terug en zagen veel paddenstoelen die door Loek op naam werden gebracht zoals de paarse korstzwam, rood bruine trechterzwam, bundelmycena en helmmycena. De sporen van de wilde zwijnen waren duidelijk zichtbaar.

Terug bij de auto keken we nog even naar de watervogels en niet tevergeefs, een vos had een waterral uit zijn schuilplaats gejaagd, daardoor was deze duidelijk zichtbaar. Met de telescoop van Jan was hij helemaal goed te zien. De vos werd ook door de meeste van ons waargenomen.

Op de terugweg gingen we nog even langs de B du Jac.. Helaas konden we er niet dichtbij komen. We zagen nog een buizerd en wat herten. De kraanvogels waren aan het fourageren op de akkers.

Het was een gezellige dag.
Yolanda ten Thije.

Gezwijnd, gevogeld en gezwamd... op donderdag.

Gezwijnd, want het was prachtig weer ondanks de wat slechte voorspellingen. Veel zwijnsporten gezien, vooral bij het Maison van Lac du Temple, hele grasvelden hebben ze omgeploegd. Komend weekend wordt er weer gejaagd.... Er zitten ook herten.

Onderweg, na bezoek aan vakwerkkerkje in Lentilles, idyllisch geluncht in de zon naast de kerk waar een picnicktafel voor ons klaar stond. Toen kwam ook de bakker nog luid toeterend langs en hebben we allemaal lekkere dingen gekocht.

Gevogeld, eerst met een grote club bij Etang de la Horre. Ijsvogels!, en o.a. middelste bonte specht. Met een kleiner clubje doorgereden naar Lac du Temple, wat de tempeliers hiermee te maken hebben vraag ik me af. Bezoek aan prachtig Maison waar we in het Nederlands te woord werden gestaan, de directeur is een Hollander en zijn Franse vrouw spreekt goed Nederlands. We hadden hem eerder ontmoet en toen heeft hij ons in rad Frans gewezen op deze plek.

Gezwamd, want tijdens de aanbevolen wandeling paddestoelen en vlinders gezien. En gezellig met elkaar gekletst en gezwamd natuurlijk. We kwamen langs 2 vogelhutten met prachtig uitzicht op het meer. In de 2e vogelhut zaten honderden lieveheersbeestjes, wel 8 verschillende soorten. Dat komt ervan als je naast de kerk gaat eten.

Donderdag 22 oktober 2009, rondje langs de kerken + Montier en Der, nationale stoeterij.

Route:

Vanaf de camping → Châtillon sur Broué → Outines → Drosnay → Arrembécourt → Chasseriscourt → Chavanges-Lentilles → Montiers-en-Der → Droyes → Châtillon-sur-Broué → camping.

De weersvoorspelling was slecht, maar het bleek een prachtige dag te worden. Mike, Yvon, Iet en Evelien gingen met z'n vieren op pad voor een rondje kerken en vogelen vanuit de auto om de pijnlijke voeten wat rust te gunnen.

Prachtige vakwerkkerkjies gezien. In de kerk van Outines kon je voor 2 Euro een Nederlands gesproken bandje aanzetten met uitleg over de geschiedenis van de kerk.

Verder ook wat stenen kerkjes gezien. In Chasseriscourt naast de kerk stonden walnotenbomen, waar we tijdens het rapen vermanend werden toegesproken, we moesten zelf maar een notenboom planten! (Oeps, bleek al een eerder Hollands groepje geweest te zijn).

In Chavanges hebben we op zijn Frans geluncht, aanschrijven en eten wat de pot schaft. Erg gezellig en lekker.

In Montiers-en-Der op verzoek van Evelien naar de nationale stoeterij gegaan. Was prachtig, zowel de paarden als de gebouwen.

Een heerlijke dag gehad!

Evelien Lodewijks.

Vrijdag 23 oktober 2009, Sainte Marie du Lac-Nuisement.

Route:

Vanaf de camping via de D13 naar Arrigny gereden. Vandaar verder naar St. Marie-du-Lac-Nuisement naar het museum "Le Musée de Pays du Der".

Na het zien van de film in het museum over de aanleg van het Lac du Der besloten om door te rijden naar de sluizen bij St. Dizier D57, D24, D2.

Le Clerc aanhouden (supermarkt) daar parkeren en naar de Marne lopen met zicht op de sluizen.

De ochtend begon met flinke regen. De planning voor die dag was een rondje meer fietsen, een wandeling bij St. Marie-du-Lac-Nuisement en bij slecht weer een bezoek aan het museum "Le Musée de Pays du Der".

Besloten om met een groep van zeventien mensen eerst naar het museum te gaan en daarna te kijken of het nog wandelweer zou zijn.

Het museum was zeer de moeite waard. We begonnen met een film over het ontstaan en de aanleg van het Lac du Der, heel indrukwekkend.

Verder bestaat het museum uit verschillende gebouwen die hier weer werden opgebouwd na het vollopen van het meer, o.a. het huis van de smid, het gemeentehuis/school, een boerderij, de kerk en een duiventil.

Verder is er een tuin met geneeskrachtige planten, een ommuurde tuin, een moestuintje en een tuin met vergeten vruchten.

Enthousiast geworden door de film zijn we de waterwerken in St. Dizier gaan bekijken (ook vanwege het slechte weer) en boodschappen gedaan bij de immense Le Clerc.

Yvon van de Velden.

Plantenlijst

Wetenschappelijke naam

Acer campestre	Spaanse aak
Angelica	Engelwortel (G)
Anthriscus sylvestris	Fluitenkruid
Heraclium sphondylium	Gewone berenklaauw
Peucedanum carvifolia	Karwijvarkenskervel
Daucus carota	Peen
Hedera helix	Klimop
Cirsium arvense	Akkerdistel
Lapsana communis	Akkerkool
Artemisia vulgaris	Bijvoet
Tanacetum vulgare	Boerenwormkruid
Conyza canadensis	Canadese fijnstraal
Cichorium	Cichorei (G)
Picris echinoides	Dubbelkelk
Picris hieracioides	Echt bitterkruid
Arctium minus	Gewone klit
Leucanthemum vulgare	Gewone margriet
Achillea millefolium	Gewoon duizendblad
Solidago	Guldenroede (G)
Pulicaria dysenterica	Heelblaadjes
Cirsium palustre	Kale jonker
Tussilago farfara	Klein hoefblad
Senecio vulgaris	Klein kruiskruid
Crepis capillaris	Klein streepzaad
Centaurea jacea	Knoopkruid
Eupatorium cannabinum	Koninginnenkruid
Bellis perennis	Madeliefje
Tephrosia palustris	Moerasandjvie
Hieracium pilosella	Muizenoor
Taraxacum	Paardenbloem (G)
Cirsium vulgare	Speerdistel
Bidens tripartita	Veerdelig tandzaad
Achillea ptarmica	Wilde bertram
Erigeron annuus	Zomerfijnstraal
Carpinus betulus	Haagbeuk
Corylus avellana	Hazelaar
Blechnum spicant	Dubbeloof
Symphytum officinale	Gewone smeerwortel
Sinapis alba	Witte mosterd
Campanula rapunculoides	Rapunzelklokje
Humulus lupulus	Hop
Sambucus	Vlier (G)
Stellaria nemorum	Bosmuur
Stellaria media	Vogelmuur
Stellaria aquatica	Watermuur
Saponaria officinalis	Zeepekruide
Euonymus	Kardinaalsmuts (G)
Ceratophyllum	Hoornblad (G)
Hypericum perforatum	Sint-Janskruid
Cornus sanguinea	Rode kornoelje
Carex sylvatica	Boszegge
Pteridium aquilinum	Adelaarsvaren
Succisa pratensis	Blauwe knoop
Dipsacus	Kaardebol (G)
Equisetum sylvaticum	Bospaardenstaart
Equisetum arvense	Heermoes
Robinia pseudoacacia	Robinia
Trifolium pratense	Rode klaver
Lotus	Rolklover (G)
Trifolium repens	Witte klaver

Familienaam

Aceraceae
Apiaceae
Apiaceae
Apiaceae
Apiaceae
Apiaceae
Araliaceae
Asteraceae
Asteraceae
Asteraceae
Asteraceae
Asteraceae
Asteraceae
Asteraceae
Asteraceae
Asteraceae
Asteraceae
Asteraceae
Asteraceae
Asteraceae
Asteraceae
Asteraceae
Asteraceae
Asteraceae
Asteraceae
Asteraceae
Asteraceae
Betulaceae
Blechnaceae
Boraginaceae
Brassicaceae
Campanulaceae
Cannabaceae
Caprifoliaceae
Caryophyllaceae
Caryophyllaceae
Caryophyllaceae
Caryophyllaceae
Celastraceae
Ceratophyllaceae
Clusiaceae
Cornaceae
Cyperaceae
Dennstaedtiaceae
Dipsacaceae
Dipsacaceae
Dipsacaceae
Equisetaceae
Equisetaceae
Fabaceae
Fabaceae
Fabaceae
Fabaceae
Fabaceae

Wetenschappelijke naam

Fagus sylvatica
Quercus robur
Centaurium
Erodium cicutarium subsp. cicutarium
Geranium rotundifolium
Geranium dissectum
Geranium molle
Juglans
Stachys sylvatica
Lamium maculatum
Prunella vulgaris
Galeopsis
Glechoma hederacea
Ajuga reptans
Teucrium scordium
Teucrium scorodonia
Mentha aquatica
Origanum vulgare
Lycopus europaeus
Stachys annua
Polygonatum multiflorum
Convallaria majalis
Fraxinus
Ligustrum vulgare
Epipactis helleborine
Plantago major subsp. major
Plantago lanceolata
Melica uniflora
Lolium multiflorum
Dactylis glomerata
Elytrigia repens
Glyceria maxima
Phragmites australis
Poa annua
Holcus
Rumex obtusifolius
Polygonum
Persicaria hydropiper
Polypodium
Lysimachia nummularia
Anagallis arvensis subsp. arvensis
Clematis vitalba
Ranunculus lingua
Ranunculus repens
Reseda lutea
Rubus
Rubus caesius
Geum urbanum
Agrimonia eupatoria
Prunus spinosa
Potentilla reptans
Potentilla anserina
Galium mollugo
Veronica beccabunga
Solanum dulcamara
Urtica dioica
Verbena officinalis
Viscum album

Nederlandse naam

Beuk
Zomereik
Duizendguldenkruid (G)
Gewone reigersbek s.s.
Ronde ooievaarsbek
Slipbladige ooievaarsbek
Zachte ooievaarsbek
Walnoot (G)
Bosandoorn
Gevlekte dovenetel
Gewone brunel
Hennepnetel (G)
Hondsdrif
Kruipend zenegroen
Moerasgamander
Valse salie
Watermunt
Wilde marjolein
Wolfspoot
Zomerandoorn
Gewone salomonszegel
Lelietje-van-dalen
Es (G)
Wilde liguster
Brede wespenorchis
Grote weegbree s.s.
Smalle weegbree
Eenbloemig parelgras
Italiaans raaigras
Kropaar
Kweek
Liesgras
Riet
Straatgras
Witbol (G)
Ridderzuring
Varkensgras (G)
Waterpeper
Eikvaren (G)
Penningkruid
Rood guichelheil
Bosrank
Grote boterbloem
Kruipende boterbloem
Wilde reseda
Braam (G)
Dauwbraam
Geel nagelkruid
Gewone agrimonie
Sleedoorn
Vijfvingerkruid
Zilver schoon
Glad walstro
Beekpunge
Bitterzoet
Grote brandnetel
IJzerhard
Maretak

Familienaam

Fagaceae
Fagaceae
Gentianaceae
Geraniaceae
Geraniaceae
Geraniaceae
Geraniaceae
Juglandaceae
Lamiaceae
Lamiaceae
Lamiaceae
Lamiaceae
Lamiaceae
Lamiaceae
Lamiaceae
Lamiaceae
Lamiaceae
Lamiaceae
Lamiaceae
Lamiaceae
Liliaceae
Liliaceae
Oleaceae
Oleaceae
Orchidaceae
Plantaginaceae
Plantaginaceae
Poaceae
Poaceae
Poaceae
Poaceae
Poaceae
Poaceae
Poaceae
Poaceae
Poaceae
Polygonaceae
Polygonaceae
Polygonaceae
Polypodiaceae
Primulaceae
Primulaceae
Ranunculaceae
Ranunculaceae
Ranunculaceae
Resedaceae
Rosaceae
Rosaceae
Rosaceae
Rosaceae
Rosaceae
Rosaceae
Rosaceae
Rosaceae
Rubiaceae
Scrophulariaceae
Solanaceae
Urticaceae
Verbenaceae
Viscaceae

Paddestoelen/Fungi KNNV-kamp Lac du Der 17 t/m 25.10.2009

Vliegenzwam	<i>Amanita muscaria</i>	Nevelzwam	<i>Lepista nebularis</i>
Panteramaniet	<i>Amanita pantherina</i>	Parelstuifzwam	<i>Lycoperdon perlatum</i>
Sombere honingzwam	<i>Armillaria ostoyae</i>	Grote parasolzwam	<i>Macrolepiota procera</i>
Reuzendikhoed	<i>Aspropaxillus giganteus</i>	Wieltje	<i>Marasmius rotula</i>
Grijze buisjeszwam	<i>Bjerkandera adusta</i>	Spekzwoerdzwam	<i>Merulius tremellosus</i>
Zwarte knoopzwam	<i>Bulgaria inquinans</i>	Bundelmycena	<i>Mycena arcangeliana</i>
Geel hoorntje	<i>Calocera cornea</i>	Helmmycena	<i>Mycena galericulata</i>
Paarse korstzwam	<i>Chondrostereum purpureum</i>	Porseleinzwam	<i>Oudemansiella mucida</i>
Asgrauwe? Koraalzwam	<i>Clavulina ?cinerea</i>	Gewone krulzoom	<i>Paxillus involutus</i>
Grote bostrechterzwam	<i>Clitocybe phyllophila</i>	Berkenzwam	<i>Piptoporus betulinus</i>
Eikenbladzwammetje	<i>Collybia dryophila</i>	Gewone oesterzwam	<i>Pleurotus ostreatus</i>
Zwerminktzwam	<i>Coprinus disseminatus</i>	Peksteel	<i>Polyporus badius</i>
een Viltinktzwam	<i>Coprinus sp.</i>	Bleke franjehoed	<i>Psathyrella candolleana</i>
Hazenpootje	<i>Coprinuslagopus</i>	een rode Russula	<i>Russula sp.</i>
een Gordijnzwam	<i>Cortinarius sp.</i>	Waaiertje	<i>Schizophyllum commune</i>
een Oorzwammetje	<i>Crepidotus sp.</i>	Gele aardappelbovist	<i>Scleroderma citrinum</i>
Roodporiehoutzwam	<i>Daedaleopsis confragosa</i>	Vaalblauwe kaaszwam	<i>Spongiporus subcaesius</i>
Echte tonderzwam	<i>Fomes fomentarius</i>	Gele korstzwam	<i>Stereum hirsutum</i>
Heksenboter	<i>Fuligo septica</i>	Waaierkorstzwam	<i>Stereum subtomentosum</i>
Platte tonderzwam	<i>Ganoderma lipsiense</i>	Witte bultzwam	<i>Trametes gibbosa</i>
Gewone zwavelkop	<i>Hypholoma fasciculare</i>	Gewoon elfenbankje	<i>Trametes versicolor</i>
een Melkzwam	<i>Lactarius sp.</i>	Reuzen(?)ridderzwam	<i>Tricholoma ?colossum</i>
Vaalpaarse? Ridderzwam	<i>Lepista ?sordida</i>	Gewoon donsvoetje	<i>Tubaria furfuracea</i>
Roodbruine schijnridderzwam	<i>Lepista flaccida</i>	Kastanjeboleet	<i>Xerocomus badius</i>

Paddenstoelen/Fungi KNNV-kamp Lac du Der 17 t/m 25.10.2009

Net als in Nederland, was het bij Lac du Der kennelijk nogal droog geweest de laatste maanden. Zeker tijdens de eerste dagen van het kamp zijn er daardoor maar weinig paddenstoelen waargenomen. Mede door behoorlijk wat regen, werd het in de loop van de kampweek duidelijk beter.

Naar paddenstoelen is niet gericht gezocht (alle excursies waren eigenlijk vogelexcursies): de bijgaande lijst geeft alleen aan wat er toevallig in het voorbijgaan aan paddenstoelen is opgevallen. Echte mycologen waren er trouwens niet bij, hooguit meer of minder gevorderde beginners. Aan de lijst moet dus niet teveel waarde worden gehecht!

Vogels

				1	3	4	5	6	7	9	10	11	12	13	14
Dodaars	Tachybaptus	rufficollis	Grèbe castagneux	x		x	x	x			x	x			
Fuut	Podiceps	cristatus	Grèbe huppé	x	x	x	x	x			x	x	x		
Aalscholver	Phalacrocorax	carbo	Grand Cormoran	x	x	x	x	x	x		x	x			x
Roerdomp	Botaurus	stellaris	Butor étoilé									x			
Koereiger	Bubulcus	ibis	Heron garde-boeuf	x											
Kleine Zilverreiger	Egretta	garzetta	Aigrette garzette		x		x					x			x
Grote Zilverreiger	Casmerodius	alba	Grande Aigrette	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Blauwe reiger	Ardea	cinerea	Heron cendre	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		
Purperreiger	Ardea	purpurea	Heron pourpre											x	
Knobbelzwaan	Cygnus	olor	Cygne tubercule	x	x	x	x	x		x	x	x	x	x	
Grauwe gans	Anser	anser	Oie cendree	x	x	x	x	x	x			x		x	
Wilde eend	Anas	platyrhynchos	Canard colvert	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Krakeend	Anas	strepera	Canard chipeau	x	x					x	x	x	x		
Pijlstaart	Anas	acuta	Canard pilet	x			x				x	x			
Slobeend	Spatula	clypeata	Canard souchet	x		x	x				x	x			
Smient	Anas	penelope	Canard sifleur	x		x									
Wintertaling	Anas	crecca	Sarcelle d'hiver	x	x	x	x	x			x	x			x
Tafeleend	Aythya	ferina	Fuligule milouin	x							x	x			
Kuifeend	Aythya	fuligula	Fuligule morillon								x	x			
Brielduiker	Bucephala	clangula	Garrot a l'oeil d'or					x							
Zeearend	Haliaeetus	albicilla	Pygargue a queue blanche		x	x									
Rode wouw	Milvus	milvus	Milan Royale	x											x
Bruine kiekendief	Circus	aerugiosus	Busard des roseaux	x											
Blauwe kiekendief	Circus	cyaneus	Busard Saint-Martin	x											
Buizerd	Buteo	buteo	Buse variable	x	x	x	x	x	x		x	x	x	x	
Wespendief	Pernis	apivorus	Bondrée apivore												
Sperwer	Accipiter	nisus	Epervier d'Europe	x	x		x	x	x		x				
Havik	Accipiter	gentilis	Autour des palombes												
Toren Valk	Falco	tinnunculus	Faucon crécerelle	x	x	x	x					x	x	x	
Boomvalk	Falco	subbuteo	Faucon hobereau		x		x								
Fazant	Phasianus	colchicus	Faisan de chasse		x		x		x		x		x	x	
Waterral	Rallus	aquaticus	Rale d'eau	x					x		x	x			
Waterhoen	Gallinula	chloropus	Poule d'eau	x	x		x		x		x	x			
Meerkoet	Fulica	atra	Foulque macroule	x	x		x	x		x	x	x	x	x	
Kraanvogel	Grus	grus	Grue cendrée	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Bontbekplevier	Charadrius	hiaticula	Grand gravelot		x										
Kievit	Vanellus	vanellus	Vanneau Hyppe	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Drieteen strandloper	Calidris	alba	Bécasseau sanderling								x				
Bonte strandloper	Calidris	alpina	Bécasseau variable		x										
Witgat	Tringa	ochropus	Chevalier culblanc		x			x	x						

Oeverloper	Tringa	hypoleucos	Chevalier guignette		x			x	x				x
Zwarte ruiters	Tringa	erythropus	Chevalier arlequin		x				x	x			x
Groenpoot ruiters	Tringa	nebularia	Chevalier aboyeur										x
Grutto	Limosa	limosa	Barge a queue noire		x								
Wulp	Numenius	arquata	Courlis cendre	x	x	x	x	x		x	x		
Watersnip	Gallinago	gallinago	Becasse des marais		x					x	x	x	x
Kokmeeuw	Larus	ridibundus	Mouette rieuse	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Stormmeeuw	Larus	canus	Goeland cendre		x		x						
Zilvermeeuw	Larus	argentatus	Goeland argente				x		x				
Geelpootmeeuw	Larus	michahellis		x				x					x
Audouins meeuw	Larus	audouinii	Goéland d'Audouin										
Kleine mantelmeeuw	Larus	fucus	Goéland brun		x			x					
Dwergmeeuw	Larus	minutus	Mouette pygmée						x				
Holenduif	Columba	oenas	Pigeon columbin	x									
Houtduif	Columba	palumbus	Pigeon ramier		x		x	x	x		x	x	x
Turkse tortel	Streptopelia	decaocto	Tourterelle turque		x		x	x	x	x	x	x	x
IJsvogel	Alcedo	atthis	Martin Pecheur	x			x			x			
Zwarte Specht	Dryocopus	martius	Pic noir										x
Groene Specht	Picus	viridis	Pic vert	x	x		x	x	x		x	x	
Grote Bonte Specht	Dendrocopos	major	Pic epeiche	x	x		x	x	x		x	x	
Middelste Bonte Specht	Dendrocopos	medius	Pic mar							x			
Kleine Bonte Specht	Dendrocopos	minor	Pic epeichette		x						x	x	
Veldleeuwerik	Eremophila	alpestris	Alouette des champs	x	x		x	x	x	x	x	x	
Waterpieper	Anthus	spinoletta											
Graspieper	Anthus	pratensis	Pipit farlouse	x	x		x	x	x		x	x	
Boompieper	Anthus	trivialis	Pipit des arbres									x	
Witte Kwikstaart	Motacilla	alba alba	Bergeronnette grise	x	x	x	x	x	x		x	x	x
Gele Kwikstaart	Motacilla	flava	Bergeronnette printaniere							x			
Grote gele kwikstaart	Motacilla	cinerea	Bergeronnette des ruisseaux										x
Winterkoning	Troglodytes	troglodytes	Troglodyte	x	x		x	x	x		x	x	
Heggenus	Prunella	modularis	Accenteur mouchet	x	x		x		x		x		
Roodborst	Erithacus	rubecula	Rougegorge	x	x	x	x	x	x		x	x	x
Zwarte Roodstaart	Phoenicurus	ochrurus	Rouge queue noir	x	x	x	x	x	x			x	x
Zanglijster	Turdus	philomelos	Grive musicienne	x	x		x		x		x	x	x
Koperwiek	Turdus	iliacus	Grive mauvis					x			x	x	
Grote lijster	Turdus	viscivorus	Grive draine					x	x	x	x	x	
Merel	Turdus	merula	Merle noir	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Ceti's zanger	Cettia	cetti	Bouscarle de Cetti	x									
Tijftjaf	Phylloscopus	collybita	Pouillot veloce	x	x	x	x		x		x	x	
Goudhaantje	Regulus	regulus	Roitelet huppe									x	x
Koolmees	Parus	major	Mesange charbonniere	x	x	x	x		x		x	x	x

Pimpelmees	Parus	caeruleus	Mesange bleue		x	x	x		x	x			
Glanskop	Parus	palustris	Mesange nonnette	x	x		x		x	x			
Matkop	Parus	montanus	Mesange boréale			x	x		x		x		x
Staartmees	Aegithalos	caudatus	Mesange a longue queue	x	x		x		x				x
Boomklever	Sitta	europeana	Sittelle torchepot	x	x	x	x		x	x	x	x	x
Boomkruiper	Certhia	brachydactyla	Grimpereau des jardins	x	x		x		x	x	x	x	
Ekster	Pica	pica	Pie bavarde	x	x		x	x	x		x	x	x
Gaai	Garrulus	glandarius	Geai des chenes	x	x	x	x		x		x	x	x
Kauw	Corvus	monedula	Choucas des tours	x	x		x	x				x	
Roek	Corvus	frugilegus	Corbeau freux		x					x	x		x
Zwarte kraai	Corvus	corone corone	Corneille noir	x		x	x	x	x	x	x	x	x
Spreeuw	Sturnus	vulgaris	Etourneau sansonnet	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Huimus	Passer	domesticus	Moineau domestique	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Ringmus	Passer	montanus	Moineau friquet		x		x						
Vink	Fringilla	coelebs	Pinson des arbres	x	x	x	x	x		x	x	x	x
Kneu	Carduelis	cannabina	Linotte mélodieuse		x		x				x		
Puttertje	Carduelis	carduelis	Chardonneret	x	x		x		x	x		x	
Groenling	Chloris	chloris	Verdier		x		x				x		
Sijs	Carduelis	spinus	Tarin des aulnes		x		x		x		x	x	
Appelvink	Coccothraustes	coccothraustes	Gros-bec		x				x				
Rietgors	Emberiza	schoeniclus	Bruant des roseaux	x			x				x		
Sneeuwgors	Plectrophenax	ivalis	Bruant des neiges										
Geelgors	Emberiza	citrinella	Bruant jaune	x	x		x		x			x	x
Grauwe gors	Miliaria	calandra	Bruant proyer		x				x			x	

d.d.	nr.	excursie
		Voyage autour des Etangs - Circuit nr.2 - wandelen
18.10.2009	1	wandelen
19.10.2009	2	Vroege vogelexcursie - Cite de Chantecoq - Ontwaken en vertrek van de Kraanvogels
19.10.2009	3	Fietstocht over Châtillon-sur-Broué - Outines- Drosnay naar St. Remy - terug langs het meer
19.10.2009	4	Bois de Argentalle - - wandelen
20.10.2009	5	Giffaumont (Entre Dame et Chevalier) - Circuit nr. 1 - wandelen
20.10.2009	6	Braucourt (Forêt domaniale du Der) - Circuit nr. 8 - fietstocht
21.10.2009	7	Arrigny - - wandelen langs de Marne
21.10.2009	8	Kerkenroute - auto excursie langs de vakwerk kerkjes - - auto
22.10.2009	9	Etang de la Horre, Lac du Temple - - auto - wandelen
22.10.2009	10	Etang de la Horre - - auto - wandelen
22.10.2009	11	Etang de la Horre - - fietstocht - wandelen
22.10.2009	12	Kerkenroute - auto vogelen langs de vakwerk kerkjes en Nat. Stoeterij - - auto
23.10.2009	13	St. Marie du Lac Nuisement - - museum
24.10.2009	14	Cornée du Der - - wandelen 10 kleine negertjes route

Vlinderlijst (Lepidoptera)

Overzicht van de waargenomen dagvlindersoorten en overige insecten door Yolanda ten Thije

Witjes

Groot koolwitje

Klein koolwitje

Oranje luzernevlinder

Citroenvlinder

Vuurvlinders, Kleine pages en Blauwtjes

Kleine vuurvlinder

Weerschijnvlinders, Vossen en

Parelmoervlinders

Dagpauwoog

Distelvlinder

Atalanta

Gehakkelde aurelia

Zandoogjes

Bont zandoogje

Argusvlinder

Rupsen

Grote beervlinder

Overige insecten

Libellen

Paardenbijter

Zwarte heidelibel

oppervlaktewantsen

-

Zweefvliegen

Snuitvlieg

Sociale wespen

Hoornaar

Gewone wesp

Pieridae

Pieris brassicae

Pieris rapae

Colias croceus

Gonepteryx rhamni

Lycaenidae

Lycaena phlaeas

Nymphalidae

Inachis io

Vanessa cardui

Vanessa atalanta

Polygonia c-album

Nocturna

Pararge aegeria

Lasiommata megera

Arctia caja

Odonata

Aeshna mixta

Sympetrum danae

-

Aquarius najas

Syrphidae

Rhingia campestris

Vespidae

Vespa crabro

Vespula vulgaris

Hommels

Tuinhommel

Kevers

Bosmestkever

Bombus

Megabombus hortorum

Coleoptera

Geotrampus stercorosus

Geraadpleegde literatuur

Chinery M., Thieme Nieuwe insectengids, Thieme, Baarn 1986.

Dijkstra K.' Libellen van Europa, Tirion Uitgevers BV, Baarn 2008.

Foto's; Yolanda ten Thije, Corrie en Jan Westhuis